

Hur ska vi tolka icke-försämringskravet för SFÄ och Prio-ämnen?

Ragn-Sells Treatment & Detox AB

Sydsvenska Miljörättsföreningen 2023-11-01

Elisabeth Werner

Linda Rosqvist

Therese Eklund

Vad ska vi prata om?

- Kort om miljö kvalitetsnormer och hur vi klassar SFÄ och Prio-ämnen
- Domen från MMD
- Kemira
- Övervakningsstationers representativitet och omblandningszoner – vad sägs i de olika domarna?
- Domen från MÖD

Miljökvalitetsnormerna för vatten

2 kap 7 § MB

5 kap 4 § MB

4 § En myndighet eller en kommun får inte tillåta att en verksamhet eller en åtgärd påbörjas eller ändras om detta, trots åtgärder för att minska föroreningar eller störningar från andra verksamheter, ger upphov till en sådan ökad förorening eller störning som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller som har sådan betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljökvalitetsnorm.

Vid prövning för ett nytt tillstånd och vid omprövning av tillstånd ska de bestämmelser och villkor beslutas som behövs för att verksamheten inte ska medföra en sådan försämring eller ett sådant äventyr. Lag (2018:1407).

Miljökvalitetsnormerna för vatten

Vattenförvaltningsförordningen (2004:660) 4 kap

10 § Vattenmyndigheten ska för en viss vattenförekomst besluta om mindre stränga kvalitetskrav än vad som följer av 2-6 §§, om

1. det på grund av sådan mänsklig verksamhets påverkan som avses i 3 kap. 1 § första stycket 2 eller på grund av vattenförekomstens naturliga tillstånd är omöjligt eller skulle medföra orimliga kostnader att uppnå de strängare kraven,
2. de miljömässiga eller samhällsekonomiska behov som verksamheten fyller inte utan orimliga kostnader kan tillgodoses på ett sätt som är väsentligt bättre för miljön,
3. alla möjliga åtgärder vidtas för att med hänsyn till verksamhetens karaktär eller vattenförekomstens naturliga tillstånd uppnå
  - a) bästa möjliga ekologiska och kemiska status, om vattenförekomsten är ett ytvatten, och
  - b) bästa möjliga status, om vattenförekomsten är ett grundvatten, och
4. vattnets kvalitet inte riskerar att försämrats ytterligare. Förordning (2018:2103).

Miljökvalitetsnormerna för vatten

Bara åtgärder kopplat till hydromorfen samt samhällsviktig verksamhet, tekniska skäl, alla andra åtgärder genomförs.

Vattenförvaltningsförordningen (2004:660) 4 kap

11 § Trots 5 kap. 4 § miljöbalken får en myndighet eller kommun tillåta en verksamhet eller åtgärd som

1. ändrar en ytvattenförekomsts fysiska karaktär eller en grundvattenförekomsts nivå, eller
2. medför en risk att en ytvattenförekomsts kvalitet försämras från hög status till god status och verksamheten eller åtgärden är en hållbar mänsklig utvecklingsverksamhet. Förordning (2018:2103).

12 § En verksamhet eller åtgärd får tillåtas enligt 11 § endast om

1. verksamheten eller åtgärden
  - a) behöver vidtas för att tillgodose ett allmänintresse av större vikt, eller
  - b) innebär att dess fördelar för människors hälsa och säkerhet eller för hållbar utveckling uppväger nackdelarna med en sådan ändring eller försämring som avses i 11 §,
2. det av tekniska skäl eller på grund av orimliga kostnader inte är möjligt att uppfylla syftet med verksamheten eller åtgärden på något annat sätt som är väsentligt bättre för miljön, och
3. alla genomförbara åtgärder vidtas för att mildra de negativa konsekvenserna för vattenförekomstens status.

Förordning (2018:2103).

Klassning av vattenförekomster

Klassning

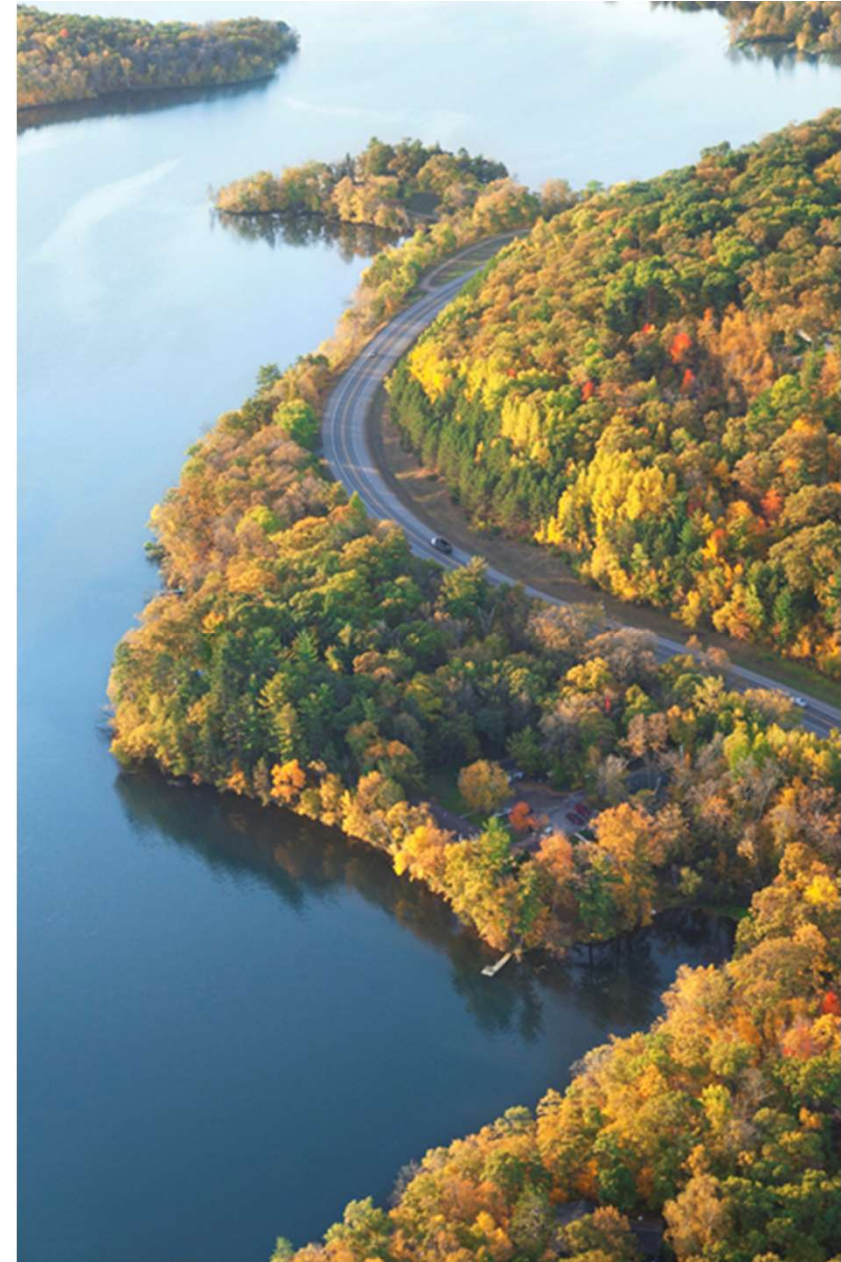
Ska ske i enlighet med HVMFS 2019:25

SFÄ

- Bedömningsgrunder årsmedel, maximal halt
- Filtrerad halt Cu, Zn, Cr, As, U
- Biotillgänglig halt Cu
- Hänsyn naturlig bakgrundshalt Zn, U, Cu (sediment)

Prio-ämnen

- Gränsvärden årsmedel, maximal halt
- Filtrerad halt Cd, Pb, Hg, Ni
- Biotillgänglig halt Ni, Pb

**Mark- och miljödomstolen vid
Växjö tingsrätts dom den
14 december 2021 i mål
M 3275-20**

Bolagets ansökan

- Ansökan om nytt tillstånd för behandling av askor och restsyror.
- Ansökan gällde startandet av en anläggning för återvinning av i huvudsak fosfor ur askor från främst förbränt avloppsslam.
- Målsättning
  - Skapa en återvinning som är varaktig ur ett miljö- och hållbarhetsperspektiv
  - Utgöra en integrerad del i råvarucykeln för fosfor.
- Den sökta verksamheten skulle uppskattningsvis bidra till minskad klimatpåverkan motsvarande ca 20 000 ton koldioxidekvivalenter.

Delphi

Länsstyrelsen i Skåne län

- Länsstyrelsen ansåg att verksamheten skulle strida mot 5 kap. 4 § miljöbalken.
- Vattenförekomsten Helsingborgsområdet har den lägsta kvalitetsklassen för särskilda förorenande ämnen.
- Ytterligare tillskott av metaller skulle äventyra möjligheten att uppnå MKN god status till 2027.
- Kvicksilverhalter som härrör från bolaget kommer inte kunna mätas i en övervakningsstation på grund av den utspädning som sker av bolagets processvatten.
- För särskilt förorenande ämnen finns endast två nivåer i HVMFS 2019:25.

Vattenmyndigheten Södra Östersjön

- Vattenmyndigheten Södra Östersjön ansåg att verksamheten skulle strida mot 5 kap. 4 § miljöbalken.
- Vattenmyndighetens tolkning – måttlig status för HVMFS 2019:25 är lägsta klassen.
- Förbud mot ytterligare försämring redan när gränsen mellan god och måttlig status överskrids.
- Tillåtande av utsläpp av kvicksilver medför en försämring av en vattenförekomst som redan är i den lägsta klassen, om halten till följd av ett tillåtande ökar.

Bolagets bemötande

- Ytterligare tillskott av koppar, arsenik, zink och kvicksilver skulle inte innebära ett otillåtet äventyrande enligt 5 kap. 4 § miljöbalken.
- Länsstyrelsens tolkning av HVMFS 2019:25 är inte riktig.
- Det är inte möjligt att, inom ramen för en tillståndsprövning, säkerställa att MKN kommer att uppfyllas vid en viss tidpunkt i framtiden.
- Verksamheten kommer att ha försumbar betydelse för metallhalterna i recipienten och för möjligheten att uppnå MKN för SFÄ.

Mark- och miljödomstolens domskäl

- MMD godkände MKB:n.
- Den ansökta verksamheten ansågs ha betydelse för ett resurseffektivt omhändertagande av den ändliga resursen fosfor samt för samhällets klimatomställning i stort.
- Mark- och miljööverdomstolens dom den 9 juli 2021 i mål M 8897-19 – riskerar att orsaka försämring eller äventyrar uppnåendet av god status
- För SFÄ – en klassificering till måttlig status en klassificering till den lägsta nivån.
- Varje försämring av måttlig status eller äventyrande att uppnå god status otillåten.

Mark- och miljödomstolens domskäl, forts.

- 5 kap. 4 § miljöbalken utgör hinder för att tillåta ytterligare tillskott av metaller i aktuell vattenförekomst.
- Utsläpp av de aktuella SFÄ äventyrande att uppnå god status till 2027.
- Felaktigt att beakta omsättningen i vattnet.
- Även om tillskotten är av försumbar betydelse kan de inte accepteras.

Kemira Kemi AB

M 1905-20, 2023-03-01

Vattenförekomen - Helsingborgsområdet

Recipienten är klassad enligt följande:

- Ekologisk status – måttlig
- Kemisk status – uppnår ej god

Särskilt förorenande ämnen:

- Koppar, zink och arsenik – måttlig status

Prioriterade ämnen:

- Bly och blyföreningar, kadmium och kadmiumföreningar, fluoranten, PFOS – god status
- Kviksilver och kvicksilverföreningar, antracen, bromerad difenyleter, tributyltennföreningar – uppnår ej god

Recipientkontroll - Helsingborgs kustkontrollprogram

Kemira Kemi AB:s recipientkontroll - ytvatten

Metaller i sediment

Miljödirektoratet (MD)

Bakgrunds
Klass 1 -halt
Klass 2 God
Klass 3 Moderat
Klass 4 Dålig
Klass 5 Mycket dålig

HVMFS 2019:25

Överskrider gränsvärde
Underskrider gränsvärde

3, 2012-2020

Koppar (HVMFS)
Arsenik (MD)
Zink (MD)
Kvicksilver (MD)
Bly (HVMFS)
Kadmium (HVMFS)

RES, 2008-2020

Koppar (HVMFS)
Arsenik (MD)
Zink (MD)
Kvicksilver (MD)
Bly (HVMFS)
Kadmium (HVMFS)

VÄH, 2012-2020

Koppar (HVMFS)
Arsenik (MD)
Zink (MD)
Kvicksilver (MD)
Bly (HVMFS)
Kadmium (HVMFS)

W-VÄH, 2012-2020

Koppar (HVMFS)
Arsenik (MD)
Zink (MD)
Kvicksilver (MD)
Bly (HVMFS)
Kadmium (HVMFS)

SYH, 2008-2020

Koppar (HVMFS)
Arsenik (MD)
Zink (MD)
Kvicksilver (MD)
Bly (HVMFS)
Kadmium (HVMFS)

F23, 2008-2020

Koppar (HVMFS)
Arsenik (MD)
Zink (MD)
Kvicksilver (MD)
Bly (HVMFS)
Kadmium (HVMFS)

KE, 2009-2020

Koppar (HVMFS)
Arsenik (MD)
Zink (MD)
Kvicksilver (MD)
Bly (HVMFS)
Kadmium (HVMFS)

KE02, 2010

Koppar (HVMFS)
Arsenik (MD)
Zink (MD)
Kvicksilver (MD)
Bly (HVMFS)
Kadmium (HVMFS)

KED, 2008 & 2011

Koppar (HVMFS)
Arsenik (MD)
Zink (MD)
Kvicksilver (MD)
Bly (HVMFS)
Kadmium (HVMFS)

KE1,5 2008-2020

Koppar (HVMFS)
Arsenik (MD)
Zink (MD)
Kvicksilver (MD)
Bly (HVMFS)
Kadmium (HVMFS)

Metaller, totalhalter, i ytvatten

YTVN

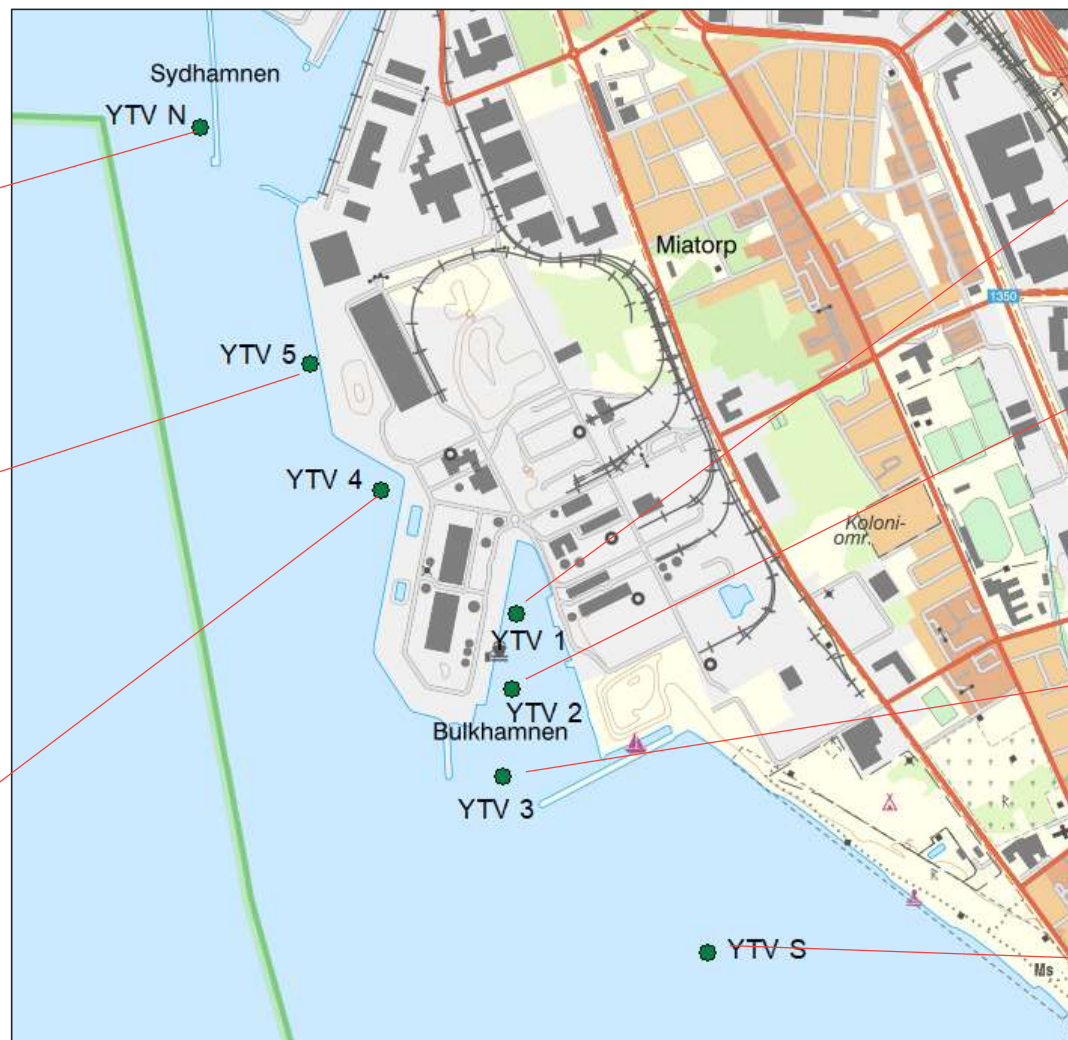
Koppar
Arsenik
Zink
Kvicksilver
Bly
Kadmium

YTV5

Koppar
Arsenik
Zink
Kvicksilver
Bly
Kadmium

YTV4

Koppar
Arsenik
Zink
Kvicksilver
Bly
Kadmium

YTV1

Koppar
Arsenik
Zink
Kvicksilver
Bly
Kadmium

YTV2

Koppar
Arsenik
Zink
Kvicksilver
Bly
Kadmium

YTV3

Koppar
Arsenik
Zink
Kvicksilver
Bly
Kadmium

YTVS

Koppar
Arsenik
Zink
Kvicksilver
Bly
Kadmium

HVMFS 2019:25

Överskrider
gränsvärde

Underskrider
gränsvärde

Underlag saknas
för bedömning

Mark- och miljödomstolen Växjö, M 1905-20, 2023-03-01

Domskäl

Sammanfattningsvis anser mark- och miljödomstolen att den sökta verksamheten med de begränsningar som kan föreskrivas inte strider mot bestämmelserna om miljökvalitetsnormer för vatten i 5 kap. 4 § miljöbalken eller EU:s ramvattendirektiv i övrigt.

M 1905-20, Bristande kunskapsunderlag

Enligt mark- och miljödomstolens bedömning är vattenförekomstens klassning baserad på bristande kunskapsunderlag.

Vidare har klassningen av ytvatten baserats på totalhalter och inte löst halt vilket framgår av HVMFS 2019:25.

Av sedimentprovtagningar framgår att halten koppar, kadmium och bly understiger kraven i HVMFS 2019:25. Ytvattenprovtagning som sker i ej direkt anslutning till utsläppspunkterna visar halter som understiger HVMFS 2019:25.

M 1905-20 Omblandningszon

Sverige har inte infört begreppet omblandningszon i lagstiftningen men enligt mark- och miljödomstolens uppfattning är detta hur det historiskt har sett ut vid reglering av utsläpp och detta har inte ändrats till följd av ramvattendirektivets implementering i Sverige.

Domstolen anser därför att det inte är rimligt att en verksamhet såsom den nu aktuella, kan förväntas ha så låga föroreningshalter att de ligger på eller under miljökvalitetsnormerna vid utsläppspunkt. En omblandningszon är därmed rimligt att acceptera där miljökvalitetsnormerna tillåts att överskridas under förutsättning att uppfyllandet av normerna inte hindras vid en representativ övervakning av vattenförekomsten.

M 1905-20 Äventyrande

Mark- och miljödomstolen konstaterar sammanfattningsvis att det är fråga om en befintlig verksamhet som omfattas av ett gällande tillstånd. Det är inte fråga om någon utökning av verksamheten eller ökade eller förändrade utsläpp av föroreningar.

Även om den sökta verksamheten i sig utgör en betydande punktkälla är dess bidrag till belastningen på den aktuella vattenförekomsten marginell. Det är därför inte fråga om ett otillåtet äventyrande av möjligheten att nå miljökvalitetsnormen i de utpekade vattenförekomsterna såsom den gällande svenska rätten är utformad. Inte heller kan domstolen finna att det sökta tillståndet skulle strida mot artikel 4.8 i ramvattendirektivet på så sätt att det permanent hindrar eller äventyrar uppnåendet av detta direktivs mål i andra vattenförekomster inom samma avrinningsdistrikt.

Länsstyrelsen överklagar

Avseende de gemensamma avloppsledningarna

Efter föredragning fattar Mark- och miljööverdomstolen följande

BESLUT (att meddelas 2023-10-30)

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd.

Beslutet får inte överklagas.

Vattenförekomsten Helsingborgsområdet är hårt belastad av föroreningar. Kvicksilver, koppar, arsenik och zink har sämre än god status. Åtgärder måste genomföras så att utsläppen minskar för att uppnå miljökvalitetsnormen God status. Det har skett en anrikning av metaller och organiska miljögifter i sediment och musslor, och skrubbskäddor uppvisar en ökad trend av kvicksilver.

Äventyr: Vad säger MMD Kemira

- Med "äventyra" avses att det ska vara fråga om ett risktagande av en sådan dignitet att Sveriges möjlighet att uppfylla ramdirektivets krav hotas så allvarligt att risken måste betraktas som oacceptabel. Med "äventyra" avses inte vilket försvårande som helst. Hanterliga risker - dvs. risker som bedöms kunna hanteras på ett sätt som gör att det inom ramen för vattenförvaltningen eller genom andra åtgärder fortfarande är möjligt och sannolikt att rätt kvalitet på vattenmiljön kan uppnås - bör alltså kunna accepteras och inte betraktas som ett äventyrande (se prop. 2017/18:243 s 193).
- Även om den sökta verksamheten i sig utgör en betydande punktkälla är dess bidrag till belastningen på den aktuella vattenförekomsten marginell. Det är därför inte fråga om ett otillåtet äventyrande av möjligheten att nå miljökvalitetsnormen i de utpekade vattenförekomsterna såsom den gällande svenska rätten är utformad.

Äventyr: Vad säger MMD Ragn-Sells

- MMD instämmer i länsstyrelsens bedömning att utsläpp av de aktuella särskilda förorenande ämnena (framförallt koppar men även arsenik och zink) innebär ett äventyrande av att uppnå god status till år 2027 för kvalitetsfaktorn särskilda förorenande ämnen.
- Risken får ses som alltför stor med tanke på den kraftiga belastning som vattenförekomsten varit utsatt för och som den fortsatt utsätts för från andra källor, dvs. enligt domstolen blir det fråga om ett oacceptabelt risktagande.
- MMD anser inte att mängden är obetydlig. Finns risk att metallerna kan tas upp av biota.

Delphi

Mark- och miljööverdomstolens dom i det s.k. fosforsmålet (RagnSells)

Sydsvenska miljörättsföreningen
2023-11-01

A hand holding a smartphone displaying a calendar app. The date 17 is highlighted in a red circle. The background is a warm, abstract, painterly texture in shades of beige and brown.

Mark- och miljööverdomstolens dom den 25 oktober 2023 i mål M 692-22

Bolagets utveckling av talan

- Bolaget överklagade domen till MÖD.
- Domstolen har felaktigt avslagit den ansökta verksamheten.
- Utsläppen är begränsade och innebär inte en försämring eller ett äventyrande av miljökvalitetsnormen för SFÄ eller kvicksilver.
- Bedömningen att vattenförekomsten har måttligt status för SFÄ är inte riktig.
- Kvicksilver uppnår inte god kemisk status pga. förekomst i fisk, liksom i alla svenska vattenförekomster.
- Måttlig status för kvalitetsfaktorn SFÄ är inte den sämsta klassen inom denna kvalitetsfaktor.

Länsstyrelsens utveckling av talan

- Verksamheten kan inte tillåtas mot bakgrund av 5 kap. 4 § miljöbalken.
- Utsläppen medför ingen mätbar försämring men innebär ändå ett tillskott som äventyrar möjligheten att uppnå god status/miljökvalitetsnormerna.
- Befintliga övervakningsstationer är representativa
- Tillstånd får inte meddelas till verksamheter som kan orsaka en försämring av status eller när uppnåendet av god ekologisk status och god kemisk status äventyras av verksamheten (Weserdomen).

Havs- och vattenmyndighetens yttrande

- Kvalitetsfaktorn måttlig status är den lägsta klassen.
- Bielefelddomen – den kemiska statusen är försämrad när det föreligger en *förutsägbar höjning* av koncentrationen av ett förorenande ämne.
- Höjningen bör kunna mätas i en representativ övervakningsstation.
- Det är möjligt att ett avgränsat område med en viss föroreningsnivå kan avgöra klassificeringen utifrån ett visst påverkanstryck om det finns t.ex. lekområden för fisk. Förekomsten av ett punktutsläpp kan således påverka om en viss geografisk plats är representativ för vattenförekomsten.

Övervakningsstationernas representativitet

Säger HaV och VM

Bedömningen ska göras för den matris i vilken provtagningen och klassningen grundar sig i.

- Arsenik (vatten): Mätningarna är gjorda inom ramen för Kemiras kontrollprogram och övervakningslokalerna ligger Bulkhamnen (3 st) och utanför Bulkhamnen (2 st) i det så kallade norra området.
- Zink (vatten) Mätningar – se ovan. I VISS anges låg tillförlitlighet, eftersom övervakningslokalerna inte representerar hela vattenförekomsten.
- Koppar (sediment). Varierar mellan olika provtagningslokaler. Bulkhamnen ger måttlig status.

HaV om övervakningsstationer

Ska en kustvattenförekomsts status bestämmas av föroreningssituationen inom en förorenad hamn (sediment) som utgör 1 % av vattenförekomstens storlek och är utsläpp som inte påverkar hamnen relevanta?

- En vattenförekomsts storlek är en indelning av administrativ karaktär. Vid klassificering - viktigt att få en helhetsbild av tillståndet.
- Generell princip vid bedömning av geografisk representativitet gäller därför att för vatten och sediment är det viktigt att man utifrån aktuella data kan bedöma om de akvatiska organismerna i vattenförekomsten riskerar att påverkas negativt på populationsnivå och på kort eller lång sikt, till följd av de koncentrationer som förekommer.
- Förhöjda koncentrationer även i ett förhållandevis avgränsat område kan riskera att påverka på populationsnivå om det t.ex. här förekommer ett yngelområde av betydelse.
- Varje övervakningsstation utvärderas var för sig - resultat från flera övervakningsstationer kan ingå vid klassificering av vattenförekomst och bedömning av påverkanstryck.

HaV om övervakningsstationer forts.

- En representativ övervakningsstation som återger förhållandena i en del av vattenförekomsten kan ligga till grund för klassificeringen - det är alltså möjligt att ett avgränsat område med en viss föroreningsnivå kan avgöra klassificeringen utifrån ett visst påverkanstryck om det t.ex. finns lekområden för fisk.
- Förekomsten av ett punktutsläpp kan således påverka om en viss geografisk plats är representativ för vattenförekomsten.
- En prediktion med en tänkt övervakningsstation kan behöva göras för att på ett relevant sätt analysera hur den planerade verksamheten påverkar status och gällande miljökvalitetsnormer. En sådan prediktion kan då ta hänsyn till det påverkanstryck som det planerade punktutsläppet ger upphov till, vilket inte nödvändigtvis vore fallet med befintliga övervakningsstationer.

Övervakningsstationens representativitet

Ragn-Sells

- ”Mark- och miljödomstolen kan förstå att det är olyckligt att en provpunkt med höga halter (Bulkhamnen) kan innebära att statusen i en hel förekomst påverkas av denna. Enligt domstolens bedömning är det dock inte möjligt att bortse från vissa områden inom en förekomst. Här kan istället komma att krävas åtgärder för sanering, vilket skulle gynna förekomsten som helhet. Det har dock inte framkommit i målet att så kommer att ske.”

Kemira:

- Därutöver anges i VISS att måttlig status för särskilt förorenande ämnen som koppar, zink och arsenik gäller med tidsfrist till 2027 pga. tekniska skäl och kunskapsbrist. Vidare har klassningen av ytvatten baserats på totalhalter och inte löst halt vilket framgår av HVMFS 2019:25. Övervakningsstationerna har av bolaget i MKB bedömts som icke representativa och någon modellering har inte använts.

Enligt mark- och miljödomstolens bedömning är vattenförekomstens klassning baserad på bristande kunskapsunderlag.

Omblandningszoner Kemira

- Ramvattendirektivet, skäl 19: i närheten av utsläpp från punktkällor är föroreningskoncentrationerna i regel högre än miljökoncentrationerna i vatten → medlemsstaterna bör ha möjlighet att använda omblandningszoner, så länge detta inte hindrar att relevanta miljökvalitetsnormer uppfylls i de övriga delarna av ytvattenförekomsten.
- Omblandningszonernas omfattning bör vara begränsad till området i närheten av utsläppspunkten och bör vara proportionell.
- Sverige har inte infört begreppet omblandningszon i lagstiftningen, enligt MMD är detta hur det historiskt har sett ut vid reglering av utsläpp och detta har inte ändrats till följd av ramvattendirektivets implementering i Sverige. Den svenska tillämpningen överensstämmer därför med direktivets lydelse och i praktiken används detta synsätt vid utsläppsreglering av tillstånd. MÖD 22 januari 2016 i mål M 10031-14 gällande bland annat en uppskjuten fråga om utsläpp av sulfat till recipient från gruvverksamhet tillämpat ett sådant synsätt.
- MMD: det är inte rimligt att en verksamhet som Kemiras, kan förväntas ha så låga föroreningshalter att de ligger på eller under miljökvalitetsnormerna vid utsläppspunkt. **En omblandningszon är därmed rimligt att acceptera där miljökvalitetsnormerna tillåts att överskridas under förutsättning att uppfyllandet av normerna inte hindras vid en representativ övervakning av vattenförekomsten.**

Övervakningsstationer i vägledningen

- HVMFS: Övervakningsstation: ett geografiskt läge som är representativt för en ytvattenförekomst. Information från en övervakningsstation kan bestå av data från en enskild provtagningsplats eller flera provtagningsplatser.
- Naturvårdsverket 2022: sedimentens egenskaper, ackumulations- sedimentationsbottnar, botten lutning, föroreningskällor
- HaV 2016:
  - dela upp vattendraget i sektioner vid logiska brytpunkter, t.ex. upp- och nedströms punktkällor respektive nedströms ”opåverkade” referensområden.
  - punktkällornas haltförhöjande effekt kan beräknas - bättre att prioritera en hög provtagningsfrekvens
  - placeras representativt för den sträcka av vattendraget som ska övervakas - centrala delen av strömfåran och på sådant avstånd från lokala utläppskällor och tillrinnande biflöden att omblandning av vattnet hunnit ske.

MÖD:s domskäl

- Den lägsta klassen för den fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorn SFÄ är enligt den svenska regleringen måttlig status.
- Centrala krav enligt vattendirektivet – försämringsförbudet och skyldigheten att inte äventyra uppnående av rätt vattenkvalitet.
- Weserdomen – en försämring i vattendirektivets mening föreligger så snart en kvalitetsfaktor enligt bilaga V till direktivet försämras med en klass.
- Bielefelddomen – den kemiska statusen är försämrad när det föreligger en förutsägbar höjning av koncentrationen av ett förorenande ämne.
- Begreppet ”äventyra” i 5 kap. 4 § miljöbalken – högt krav.

MÖD:s domskäl, forts.

- SFÄ arsenik, koppar och zink är klassificerade till måttlig status.
- Det prioriterade ämnet kvicksilver är klassificerat till uppnår ej god status, vilket innebär den lägsta klassen.
- Under dessa förutsättningar – otillåten försämring om verksamheten innebär en förutsägbar höjning av koncentrationen av ämnen.
- Tillförlitligheten i statusklassningen avseende arsenik och zink – låg.
- Bolaget har utrett olika reningstekniker för att minska utsläppen till vatten och föreslagit en lösning med fällning och filtrering.

MÖD:s domskäl, forts.

- Verksamheten kommer inte medföra en förutsägbar höjning av koncentrationerna av aktuella SFÄ.
- Verksamheten ansågs inte strida mot försämringsförbudet.
- Inte heller äventyrande att uppnå de aktuella miljökvalitetsnormerna.
- MÖD undanröjde punkten 2 i MMD:s dom och återförvisade målet till MMD för fortsatt handläggning.
- Ett hovrättsråd skiljaktigt.

Reflektioner

- Positivt att MÖD är tydlig med vilken tidpunkt som ska beaktas vid bedömningen om ett utsläpp äventyrar uppnåendet av den status vattnet ska ha.
- Felaktig implementering av vattendirektivet?
- Måttlig status för SFÄ och ej god för prioriterade ämnen motsvarar lägsta klassen.
- Samtliga åtgärder eller verksamheter som innebär en förutsägbar höjning av utsläpp av ämnen som befinner sig i lägsta klassen → förbjudna.
- Domen kan överklagas till Högsta domstolen senast den 22 november 2023.

Domskäl

Mark- och miljö-överdomstolen gör bedömningen att det inte kommer bli fråga om en förutsägbar höjning av koncentrationen av aktuella SFÄ vid någon representativ övervakningsstation eller av kvicksilver i biota på ett sätt som strider mot försämringsförbudet. Utsläppen kan inte heller anses innebära ett sådant risktagande som äventyrar uppnåendet av aktuella miljökvalitetsnormer. Mark- och miljööverdomstolen anser således, till skillnad från mark- och miljödomstolen, att något hinder mot tillstånd till verksamheten inte föreligger enligt 5 kap. 4 § miljöbalken.

Domskäl - Äventyrandet

I äventyra ligger ett moment av hasard, högt spel, vågspel eller chanstagande, dvs. att man medvetet tar en så stor risk att den inte kan betraktas som acceptabel när det gäller möjligheten att uppnå rätt vattenkvalitet eller tillåter att möjligheten att uppnå rätt vattenkvalitet lämnas åt slumpen. Här finns således ett ganska stort utrymme för att tillåta verksamheter eller åtgärder som i och för sig innebär påfrestningar för arbetet att förbättra vattenmiljön eller gör det svårare att uppnå rätt kvalitet.

Även om verksamheten eller åtgärden tillåts, med de villkor och försiktighetsmått som kan behövas och med hänsyn till utrymmet för att genom andra åtgärder kompensera för det försvårande som tillåtandet medför, ska det fortfarande bedömas vara möjligt att uppnå rätt kvalitet på vattenmiljön.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

...de särskilda förorenande ämnena arsenik, koppar och zink är klassificerade till måttlig status och det prioriterade ämnet kvicksilver är klassificerat till uppnår ej god, vilket innebär att de är klassificerade till den lägsta klassen.

...en verksamhet anses leda till en otillåten försämring om den innebär en förutsägbar höjning av koncentrationen av ämnet varvid de värden som uppmätts vid varje övervakningspunkt ska beaktas vart och ett för sig. Vad som utgör en förutsägbar höjning av koncentrationen har inte specificerats närmare.

Enligt Havs- och vattenmyndigheten innebär det att höjningen bör kunna mätas eller predikteras i någon för vattenförekomsten representativ övervakningsstation.